

vezetet bizonyos feszültségi érzetektől feloldja, hogy energiát szabadítson fel. Az ismeretlen jelenségeket megismeri a gyermek az által, hogy rajzolva utánképzí azokat. Egy öt éves gyermek, akinek tudatába jutott a «lélek» fogalma, ezt érzékelhetővé akarta tenni s egy rugóra emlékeztető rajzot készített a törzsön belül. Egy másik gyermek a háborút akarta rajzolni s rajzolt a levegőbe össze-vissza röpködő gömböket (talán ágyúgolyókat). Rajzukat oly tökéletesnek tartják, hogy végtelenül meg vannak sértve, ha valaki nem érti meg azt. Minden újat akként rajzol meg a gyermek, hogy a már ismertnek rendeli alá. Előbb mindent, ami két lábon jár, a «férfi» fogalma alá rendel, a hol a «férfi» = «ember.» Csak később differenciál. A férfinak szakált, a nőnek hosszú ruhát rajzol. Ez adja meg a gyermeki rajzoknak a nagy pädagogiai jelentőséget: rajzolva bővíti ismereteit, amit egyszer rajzolva analizált, azt sohasem felejtí el. Természetesen a rajzoláshoz tartozik kiegészítőként a mintázás. A gyermeki rajzok anyaga elsősorban az ismeretek terjedelmétől függ. De ezen belül érdekes törvényszerűségeket találunk. Minél fiatalabb és szellemileg fejletlenebb egy gyermek, annál inkább van érdeklődésének középpontjában az ember. Csak később rajzolják az ember környezetét, itt is elsősorban az élt. Tájakat nagyon ritkán rajzolnak. Ugyanaz a törvényszerűség ez, amit primitív népek művészetében találunk. Az ábrázolandónak csak azon elemít rajzolja, amely neki feltűnt, tehát amely az ő szempontjából fontos s sohasem rajzolja azt, ami élte van, hanem mindig emlékezetből. A rajzolandónak azon elemét, melyeket a nyelv külön névvel jelöl meg, ő is különállónak rajzolja. Minthogy a legfeltűnőbbet, a leglényegesebbet rajzolja, azért rajza sokszor karrikatura. A szín nem ilyen lényeges elem, azért nem fest, csupán rajzol. A rajz technikájában és az ábrázolandó személyek számában egyaránt takarékos. Kevés vonallal rajzol; egy osztályt négy-öt gyermekkel jelez stb. Technikai tudásához képest nagyon ügyesen tudja kifejezni azt, amit fontosnak tart. Bár látják a perspektívát, de perspektivikusan ritkán rajzolnak (akár a japánok). Egész általánosságban mondhatjuk, hogy a gyermek-rajzok analógiákat mutatnak a képzőművészet fejlődésével.

Hancsókné Wolkenberg Ilona.

*

Zeitschrift für das Realschulwesen. (Wien, 1907, 1—4. füzet.)

1. füzet. *Ernst Pál* (Wien) a magyar származású Petzval József hírneves matematikus születésének 100. évfordulója alkalmából (1907 január 6.) bemutatja képben és ismerteti azt a «Guitharfe» c. hangszer, melyet Petzval a 31-es hangrendszer alapján szerkesztett és a

melyet a bécsi konzervatórium múzeumában őriznek. *Frank* (Wien) 19 lapon «száz történelmi analógiát» közöl, melyek rendkívüli olvasottságról tanuskodnak és a történelem tanítása közben jó szolgálatoakat tehetnek. *Hartl* reichenbergi tanár saját szerkezetű egyszerű függvény-mérőjét (Funktionenzeiger) ismerteti, melynek kisebb mintája 80 fillérért szerezhető be az Allgem. österr. Lehrmittelanstalt útján. *Pleskot* (Pilsen) egy algebrai tételnek mértani bizonyítását adja. Következik egy érdekes okmány: az osztrák képviselők egy csoportjának a kultuszminiszterhez intézett interpellációja a reáliskolának és a technikusoknak az iskola-ügyben általában s különösen a közoktatásügyi minisztériumban történt mellőzése ügyében. (Ugyan ki gondolna ilyen mire nálunk, a mi hamupipőke-reáliskolánk érdekében!) A könyvismertetések köréből általánosabb érdeklődésre tarthatnak számot: *Krebs*, Die k. u. k. Militär-Oberrealschule in M.-Weisskirchen (233 lapra terjedő félszázados története) és *Dissel-Rosenhagen*, Verhandlungen der 48. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner in Hamburg 1905 (Teubner 224 lap).

2. füzet. *Neumann* (Wien) Leygues-nek, a volt francia kultuszminiszternek «*L'école et la vie*» című könyve alapján ismerteti annak nézeteit a nevelésről és az iskoláról. Leygues mint demokratikus közársasági ember egy célt ismer el: hazájának anyagi és szellemi jólétét, s különösen hangsúlyozza a jellemnek, testi és művészi nevelésnek fontosságát; a választott bíróságok intézményéért (ellentétben Briand-dal, a mostani közoktatásügyi miniszterrel) épenséggel nem lelkesedik s előbbreválónak tartja azt, hogy a polgári társadalom erkölcsét az igaz vallásosságon alapuló türelmesség hassa át. *Witlaczil* (Wien) «A borsó» címmel módszeres előadást közöl a természetrajz tanításának kezdő fokára. *Schiffner* (Wien) egyszerű módon bizonyítja a derékszögű háromszög magasságának négyzetéről szóló tételt, *Wanka* (Fiume) pedig néhány mértanilag tanulságos és egyszerű árnyékkísérletet ismertet. A tanügyi hírek közt olvassuk a folyó év augusztus havában Londonban tartandó II. nemzetközi egészségügyi kongresszus tudnivalóit.

3. füzet. *Duschinsky* (Wien) az 1894-ben alapított «Wiener neuphilologischer Verein» tevékenységéről és törekvéseiről számol be egy ny. ívre terjedő ünnepi beszédben, melyet az egyesületnek 1906 november 9-én tartott 100. ülésén tartott. Minthogy ez a beszámoló felöleli a középiskolai s nevezetesen a modern-nyelvi oktatás kérdéseinek egész komplexumát s időszerű vonatkozásainál fogva a mi viszonyainkra is felette tanulságos, részletesebben számoltam be róla a «Tanáregyesületi Közlöny»-ben s kartársaimnak nem ajánlhatom eléggé, hogy erről vagy még inkább az eredeti értekezésről saját

okulásuk kedvéért vegyenek tudomást. *Schaewen* (Glogau) a racionális háromszögekről értekezik, *Achütsch* (Pola) egy a fény visszaverődésénél fellépő minimális tulajdonságról emlékezik meg. Az ismertetett könyvek közül Czuber elismeréssel szól *Fran Napravnik* «Vollständig gelöste Maturitätsaufgaben aus der Mathematik» című gyűjteményről (Wien, Deuticke 1907, 233 lap), mely gyengébb és magántanulóknak igen jó szolgálatokat tehet. A znaimi főreáliskola 1904. évi értesítőjében dr. A. Bouchal már 3. részét közli következő értekezésének: «Oknyomozó ismertetése Ausztriának Csehországhoz és Magyarországhoz való viszonyának és fejlődésének a Babenbergekkorában» (29 l.).

4. füzet. *Resch* (Leitmeritz) «A középiskolai nevelésről és oktatásról» címmel terjedelmes és a következő füzetbe nyúló értekezést kezd meg, melyben Münch «Geist des Lehramtes» című jeles könyve fonalán szóvá teszi azokat a német irodalmi termékeket, amelyek ezen a csapáson indulva az utóbbi években megjelentek. A könyvismertetéseknek egy szerves összefüggésbe hozott sorozatával állunk itt szemben, melynek folyamán a szerző több ízben egyéni nézeteinek is kifejezést ad. Így pl. az ifjúsági (iskolai) egyesületekről szólva, helyesen jegyzi meg, «hogy az alsó osztálybeli gimnázistáknak tulajdonképeni nevelői a felső osztálybeliek, ez utóbbiakat pedig a főiskolai hallgatók nevelik.» Következik két matematikai értekezés: a pythagoreusi számoknak egy analógiájáról és a Spieker-féle körnek elemi tárgyalásáról. A tanügyi hírek rovatában érdekes adatokkal találkozunk az egyenjogosítás szülte új előkészítő tanfolyamokról a porosz egyetemeken. Eszerint a római jog forrásaiiba bevezető latin tanfolyamokat 236 hallgató látogatta, még pedig 49 gimnáziumi, 139 reálgimnáziumi, 47 főreáliskolai abiturienst; a görög nyelvi kezdő tanfolyamban 175-en vettek részt, még pedig 5 gimnáziumi, 128 reálgimnáziumi és 40 főreáliskolai abiturienst. A többi füzetek módjára ezt is számos könyvismertetés és tartalmas lapszemle zárja be.

A felsorolt (1—4.) füzetben a következő magyar vonatkozású közleményekkel találkozunk: Apponyi gróf nyilatkozata a középiskoláról (155 l.); az 1906. évi 47,732 sz. rendelet a középiskolai tanárjelöltek és tanárok utazási ösztöndíjairól (158—160. l.).

Kemény Ferenc.

Belföldi lapszemle.

A «Népmívelés» II. évfolyamának 3. száma, mint rendesen, úgy most is az érdekes cikkek egész sorozatát adja. Az első cikket *gróf Teleki Sándor* írta «A nép muzeumai» címen. Számos érdekes példát hoz fel a szerző külföldi tapasztalatainak gazdag tárházából s különösen a